

CSILLAGSZÓRÓ

MÓRA

CSILLAGSZÓRÓ

Mesék, versek, történetek

MÓRA KÖNYVKIADÓ · BUDAPEST 1966

Ne végezz hát egész munkát, túlságosan ne légy szives.
Jó már a perc, midőn nem lesz időd, hogy énvelem törődj,
mert félve futsz a csandála kése elől, dorombolóm.
Ezt várd ki csak fogam majdnem elrágta már bilincseid,
egyetlenegy szorongat még, óh; Szörmóc, az se túl soká.”
Miközben így beszélgettek, két bajban búsuló barát,
felszállt az éj. Szörmóc lelkén vad rettegés ütött tanyát.
Hogy megvirradt, előbukkant aztán csahos kutyái közt —
kezében kés — a fertelmes, veres szemű, koromkoszos,
csámpás, otromba, nagyszájú, dús tomporú, hegyes fülű,
szurtos, kegyetlenül néző csandála, név szerint Dorong.
Rá pillantván, ki Jamának szolgájához hasonlított,
a macska megriadt és sírt: „Úristen, most mi lesz velünk?”
Ekkor harapta el Szürke a húrt, amely még hátra volt,
s a béklyóktól szabad kandúr — sipirc! — a fára fölfutott.
Eként használt a frigy, melyet vad ellenségével kötött:
Szörmóc a sűrű lomb közé, a bölcs egér lyukába bújt.
Az eb-pecér pedig törét felvéve, nézte hosszasan,
aztán búsán tekintvén szét, otthagyta még a tájat is.

ALBERT SCHWEITZER

HA A PELIKÁN NAPLÓT ÍRT VOLNA...

Azt hiszem, elég ha most előljáróban csak úgy egyszerűen, annak rendje és módja szerint bemutatkozom. Hiszen életem történetéből alaposabban is megismerhettek majd engem — a pelikánt.

„A pelikán a legnagyobb és legfeltűnőbb evezőslábú madár. 130—160 cm-es szárnyainak fesztávolsága 2,5 m. Csőre 35—40 cm. Az idősebb állatok tolla pirosasfehér, a barnás evezőtollak kivételével. Mellük sárga. A fiatal állatok háta szürkésbarna, hasuk hamuszínű, szemük piros, födetlen részeik sárgák, tokájuk kékekkel ereszett sárga színű, lábuk hússzínű. Szürke csőrükön piros és sárga pettyek vannak.

Dél-Európában, Afrika legnagyobb részén és Dél-Ázsiában honos. Április végén — május elején érkezik meg Dél-Európába, itt költ. Kb. október közepén

költözik el. Vándorlása közben néha utat téveszt: így találtak már Közép-Németországban is pelikánt.

Édes és sós víz mellett egyaránt megél, inkább a mély vizeket szereti: ezek felszíni rétegeiben merítőhálóhoz hasonló csőrével jól tud halászni. Víz alá bukni nem tud, mert bőre alatt légpárnák vannak. Fő eledele a hal, de alkalomadtán fiatal vízimadarakat, sőt még félig kifejlett kacsákat is megtámad.”

Pelyhes pelikánfióka koromra visszaemlékezve látom, amint valahol a folyó mentén, egy magas fára rakott fészekben csücsülünk: én és két bátyám. Buzgón tátogatjuk csőrünket, lesve-várva a szüleink hozta jó falatokat. — Arra viszont már nem emlékszem, hogyan keveredtünk le a fészekből a papiruszbozót* melletti zátonyra. Itt, ezen a zátonyon történt velünk a szerencsétlenség, s ettől kezdve már mindenre pontosan emlékszem. Hirtelen fekete emberek támadtak ránk. Szüleinket botokkal elhajkurászták, hármunkat elcsíptek, lábunkat összekötözték, kosárba gyömöszöltek — moccanni is alig tudtunk —, és hazavittek a falujukba. Rabtartóink másnap reggel kenukra rakták a kosarat, és lefelé eveztek velünk a folyón.

Két nap és két éjjel utaztunk, míg a harmadik napon, déltájban, pálmák és mangófák** alatt sok kis piros tetős ház bukkant elénk. Kikötöttünk. Az emberek fülön fogták a kosarat, s vitték, egyenesen a legtekintélyesebb ház felé. A ház udvarán nekünk rontott egy farkas vadul ugató kutya, de a házból valaki helyükre parancsolta őket. Csakhamar a kutyák csitítója, a ház ura is előkerült; jól megtermett fehér ember volt — Schweitzer doktor —, s nyomában egy másik, szoknyába bújtatott ember formájú lény: Emma Haussknecht ápolónővér.

A Doktor előbb bennünket szemlélt meg szóltanul, majd rabtartóinkat, végül — Emma nővérhez intézve szavait — fejét csóválta:

— Éppen ezek hiányoztak! Nincs elég gondunk, bajunk, most még ezt a három éhenkórászt is etethetjük!

Rabtartóinkat alaposan lekapta a lábukról:

— Volt szívetek elrabolni szüleiktől ártatlan kicsinyeiket?!

Nagyon haragudott a Doktor — jobbnak látták hát, ha hallgatnak. Jó ideig nem szóltak egy kukkot sem, de azután — bátorságukat összeszedve — mégiscsak megszólaltak:

— Neked akartunk örömet szerezni, Doktor, a pelikánokkal, azért hoztuk őket éppen hozzád. Ha jól megfizetsz értük, neked adjuk örökbe.

* Papiruszsás (*Cyperus papyrus*); embernél magasabb, vízparton és mocsaras helyeken található — a papírkészítés egykori alapanyaga

** Az Anacardiaceae-családba tartozó *Mango* mangiferát ehető gyümölcse miatt termesztik

De az sem baj, ha nincs szükséged rájuk — akad még elég fehér ember, aki jó árat ad értük...

— Nem elég, hogy szegények már félig éhen haltak, képesek lennétek tovább cipelni őket? Vagy az úton pusztulnának el, vagy egy hozzá nem értő ember kezei között! Itt a fáradságotok díja, meg az útközben vett halak ára — de most azután fel is út, le is út!

Míg a Doktor és rabtartóink alkudoztak, Emma nővér kiszabadított bennünket szorult helyzetünkből; el sem tudjátok képzelni, milyen jól esett egy kicsit nyújtózkodni! A Doktor megvizsgálhatta lábainkat és szárnyainkat.

— Szerencsétek, hogy se a lábuk, se a szárnyuk nem törött el — szólalt meg szigorúan. Majd így folytatta Emma nővérhez fordulva:

— Nem lesz könnyű dolog hónapokon át etetni őket. Néhány hét múlva vége a száraz évszaknak. A nagyvíz idején pedig bajos lesz előteremteni azt a töméntelen halat. No de azután majd csak kirepülnek, és megszabadulunk tőlük.

Csakhamar odacsődült a többi ápolónő is, meg egy fehérszemély, akit csak doktornőnek szólítottak. A doktornő nem győzött betelni velünk:

— Nézzétek, milyen bájos, bumfordi kis jószágok! És milyen kerek a hátuk!

Ha nem hadonásztunk volna vitézül csőrünkkel, még meg is simogattott volna bennünket. Elmenőben kijelentette:

— Legközelebb lefényképezem őket, le én!

— Én meg azzal tölthetem a délutánomat, hogy valami szárnyéket eszkábáljak össze nekik. Mintha nem lenne elég dolgom — dörmögte a Doktor. — Övni kell őket a széltől, különben éjjel megfáznak — magyarázta Emma nővérnek.

Gyurit, a néger ácsot mindjárt deszkáért és hullámbádogért szalajtott, ezekből eszkábálták össze ólunkat a ház alatt. Ott csúszott-mászott a Doktor Gyurival együtt egész délután, s közben folyton dohogott. Ők ketten dolgoztak — buzgón fűrészeltek és kalapáltak —, a szájtátók meg egyre jöttek-mentek. Akkor még nem értettem, hogy valaki, akinek olyan jó szíve van, mint a Doktornak, hogy tud mégis ennyit zsörtölődni.

Már kis híján éhen haltunk, mikor végre megjelent Emma nővér. Ki-mondhatatlanul jólesett a halvacsora. Hamar el is fogyott, de jól nem laktunk vele.

— Ezek még ennének — panasolta a Doktornak —, pedig már csak nagy pontyaim vannak, azokat aligha tudják lenyelni.

— Dehogynem, próbáld csak meg! — hallatszott a Doktor hangja a ház alól.

Egykettőre elfogytak a nagy pontyok is. Emma nővér vizet töltött a csőrünkbe, s ezzel véget ért az etetés. Sötétedésre új otthonunk is elkészült. A Doktor és Emma nővér száraz levelekkel aljazták meg, süpedt alattunk, ahogy ráléptünk, olyan puha volt.

Végül a Doktor még figyelmeztette Emma nővért:

— Arra nagyon ügyeljete, hogy senki ne nyúljon ezekhez a jószágokhoz, mert ha ügyetlen kézzel véletlenül eltöri valaki a szárnyukat, les-hetjük, amíg kirepülnek, s hordhatjuk nekik a halat ítéletnapig.

Sehogy sem értettem, hogy ezek az emberek első pillanattól kezdve egyébre sem gondolnak, hogyan és mikor szabadulnak majd meg tőlünk.

Az alomba fűrtük magunkat, és nemsokára mélyen aludtunk. Már erősen sütött a nap, amikor korgó gyomorral kutyaugatásra, kotkodácsolásra, gágogásra ébredtünk. Kieresztettek mindhármunkat a Doktor ablaka alatti karámba. Itt, a mangófák és pálmák alatt kedvünkre hűsölhettünk. Még egy dézsa vizet is bekészítettek: ha kedvünk szottyant, lubickolhattunk is. Megint etetés következett. A Doktor és Emma nővér hozták a halat, s egyenként dugták a csőrünkbe. De akárhogy ügyeskedtek, bizony gyakran megsebeztük a kezüket. Persze: akaratlanul. Volt hát oka a Doktornak a fohászkodásra:

— Csak már legalább enni tudnának önállóan! . . .

Ehhez azonban még jó három hét kellett: attól kezdve a felénk dobott halat is el tudtuk kapni.

Beállt az esős idő, megjött az ősz, megduzzadt a folyó. Vége szakadt a jó világnak: csökkent a napi haladag. Egy-egy sovány halebéd után méltán sajnált bennünket a Doktor. Pedig nemegyszer mondta fülem hallatára Emma nővérnek — s láttátok volna csak, milyen örömmel engedelmeskedett a jó nővér! — :

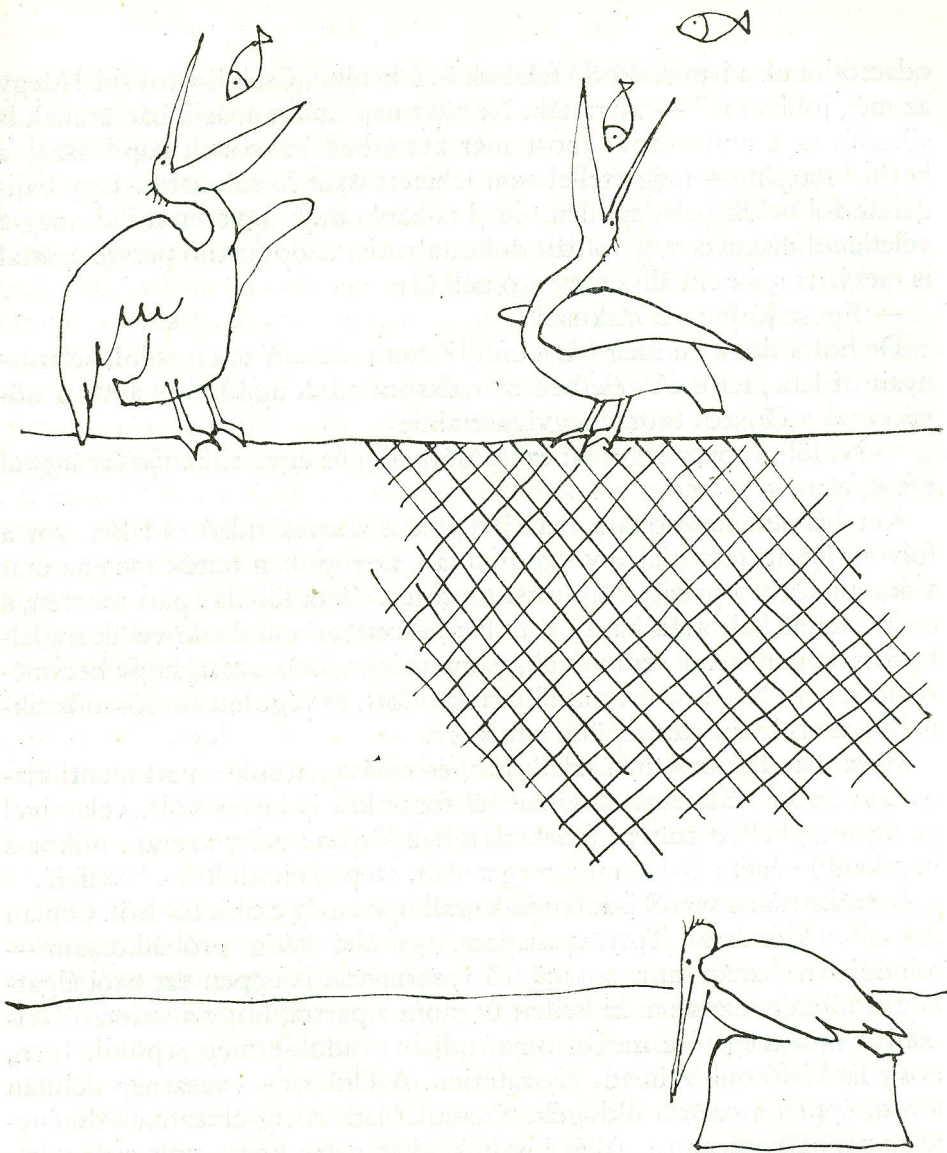
— Add az egész napi fogást a pelikánoknak, azoknak nagyobb szükségük van rá, mint nekünk! Nem baj, ha nem jut belőle az asztalra.

Egyik reggel — éppen az ólból engedtek ki bennünket — a doktornó megint odasündörgött. Kis fekete doboz volt a kezében.

— No, ezeket most lekapom — mondta elégedetten.

Képes volt utánunk jönni még a karámba is, ott téblábolt körülöttünk, s a dobozát mindig a kezében szorongatta. No persze a tisztas távolságot be kellett tartania, mert csőrünkkel vitézül vagdalkoztunk.

Én a legkisebb és leggyengébb voltam, a Doktor és Emma nővér kedvence. Ha nem vesznek pártfogásukba: bátyáim mindent elesznek előlem. Az volt a módszerük, hogy etetéskor felém csaptak a csőrükkel, erre én megijedtem, kiejtettem a halat, s ők kaparintották meg. Helyesebben: megkaparintották volna, mert a Doktor és a jó Emma nővér megakadályozták orvtámadásaikat, és megvédték jussomat.

Karácsony tájára már túljutottunk a pelyhes korszakon: kitollasodtunk. Idősebbik bátyám már „táncolni” is tudott, a mangófa alatt ideoda tipegve csapkodott hatalmas szárnyaival. Teljes odaadással bámultam teljesítményét, amikor a szokásos szavak ütötték meg a fületem:

— Ejha! Ezt már csakugyan le kell fényképeznem! — Persze megint a doktornő volt...

Egy szép napon bátyám ismét szárnyait próbálgatta, egyszerre csak nagyot ugrott, és — hopp! — máris fenn csücsült a drótkerítésen. Erre

